

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декаан факультету суспільних наук

/ Остапець Ю. О./

« 23.08.2024 » 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми «Політологія».

Розробники: Басараб В.І., кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.
Саламаха Т.В., доктор філософії з публ.упр. та адмін., доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні

кафедри політології і державного управління

протокол № 10 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією *факультету суспільних наук*

протокол № 8 від «27» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	4-й	
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3,3 аудиторних – 60 самостійної роботи студента – 60	7-й	
	Лекції:	
	34	
	Практичні (семінарські):	
	26	
Вид підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: усна	60	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад» - сформувати у студентів вміння засвоювати знання у сфері законодавства України з основ місцевого самоврядування, розкрити особливості розвитку територіальних громад на сучасному етапі, виокремити проблеми з якими стикаються громади у повсякденній діяльності та намітити можливі шляхи їх усунення.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорій і методів політичної науки.

2) загальних компетентностей:

- Знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-01);
- Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-03);
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності (ЗК-04);
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК-06);

3) фахових компетентностей:

- здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК-01);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК-05);
- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-06);
- здатність до виконання політико-проектуювальних, організаційних і консультаційних функцій з метою забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій різного рівня (СК-12);

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку місцевого самоврядування в Україні зокрема, та у світі, в цілому, використати отримані знання для вирішення існуючих і потенційних проблем у процесі розвитку територіальної громади, зрозуміти тенденції розвитку територіальної громади в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні та намітити подальші шляхи удосконалення управління розвитком територіальної громади.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад» є опанування таких навчальних дисциплін (ОК) освітньої програми (ОП)

- ОК 03 Історія та культура України
- ОК 06 Історія політичної думки України
- ОК 17 Політичні системи сучасності
- ОК 20 Вибірчі системи і технології
- ОК 21 Політичний менеджмент і маркетинг
- ОК 24 Система органів державної влади в Україні
- ОК 25 Місцеве самоврядування

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	ПРН-1
Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	ПРН-6
Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцями широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.	ПРН-16
Проводити експертизи та виконувати консультаційні функції для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня.	ПРН-20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Опираючись на етичні та правові засади у професійній діяльності.	ПРН-1
Використовувати свої права та обов'язки у професійній діяльності, зокрема під час роботи в структурі територіальних громад.	ПРН-6
Використовувати результати теоретичних і прикладних досліджень при роботі з широкою аудиторією, засобами масової інформації, експертами з інших галузей знань.	ПРН-16
Втілювати виконання експертних досліджень для органів державної влади та органів місцевого самоврядування з актуальних питань.	ПРН-20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- виступи на семінарських заняттях;
- поточне опитування;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, поточне опитування з теми, виконання індивідуального завдання студента.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
10	5+10	5+10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	100
10	5+10	5+10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	35	4	35
Презентація	1	10		
Реферат			1	10
Есе	1	5	1	5
Модульна контрольна робота		50		50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних тенденцій розвитку сучасних міжнародних та регіональних особливостей місцевого самоврядування та оцінити перспективні напрями розвитку сучасних територіальних громад в Україні. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Поняття про правові засади самоврядування в Україні. Історія становлення і розвитку місцевого самоврядування. Конституція України про місцеве самоврядування. Сутність і система місцевого самоврядування в Україні. Місцеве самоврядування як форма самоорганізації жителів. Європейська хартія місцевого самоврядування. Державна політика у сфері місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як основа конституційного ладу. Порядок формування місцевих рад. Формування органів самоорганізації населення. Принципи місцевого самоврядування в Україні.

Тема 2. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.

Територіальна громада та її сутність. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади в нормативно-правових актах України. Сучасні теорії про територіальну громаду. Роль територіальної громади в активному вирішенні соціально-економічних проблем. Підходи до вивчення територіальних спільнот. Участь територіальної громади у розвитку місцевого самоврядування.

Тема 3. Еволюція розвитку територіальної громади.

Специфіка форм діяльності територіальних громад. Залежність форм діяльності територіальних громад від місцевого самоврядування та волевиявлення громадян. Форми безпосереднього волевиявлення громадян. Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування. Принципи проведення місцевих референдумів. Особливості проведення місцевих та регіональних виборів в Україні. Особливості проведення місцевих виборів в США, Франції, Швейцарії, Італії, Німеччині, Польщі. Роль Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" у виробленні функцій територіальних громад. Функції територіальних громад. Функції представницьких органів місцевого самоврядування.

Сільська громада в Україні в добу Київської Русі. Міська і волосна громади та їхні органи. Територіальна громада в правовій системі Великого князівства Литовського та королівства Польського. Структура територіальних громад та їх керівники. Управління розвитком територіальних громад. Соціально-політичні умови та козацькі традиції територіальної громади Запорозької Січі. Розвиток територіальних громад в Гетьманській державі. Органи влади та управління в містах Гетьманщини за Магдебурзьким правом. Територіальна громада на українських землях в умовах наступу Російської імперії на самоврядування України. Особливості управління розвитком територіальних громад Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття в XIX – на початку XX ст. Революційна ситуація в Україні та організація діяльності органів місцевого самоврядування в період Української Центральної ради. Територіальна громада в Україні в добу Гетьманату П. Скоропадського та Директорії УНР. Західноукраїнська Народна Республіка та її органи місцевого самоврядування. Територіальна громада на західноукраїнських землях у складі Другої Речі Посполитої, Чехословацької республіки і Румунської монархії. Розвиток територіальних громад в Українській РСР (20-80 ті рр. XX ст.). Особливості управління розвитком територіальних громад в сучасній Україні.

Тема 4. Види територіальних громад в Україні. Основні форми діяльності територіальних громад.

Питання про види територіальних громад у вітчизняній літературі. Види територіальних громад у зарубіжній літературі. Зв'язок понять "територіальна громада" та "територіальна" спільність. Основні види територіальних громад. Територіальна громада як інститут громадянства та громадянського суспільства. Відмінність територіальних громад від національно-територіальних утворень. Управління розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження.

Методологія дослідження управління розвитком територіальної громади. Нормативно-правові засади управління розвитком територіальної громади. Основні концепції управління розвитком територіальної громади. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження. Типи синергетичних досліджень управління розвитком територіальної громади.

Модуль 2

Тема 5. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні.

Формування системи місцевого самоврядування-одне з головних завдань становлення української державності. Проблеми в діяльності територіальних громад та шляхи їх вирішення. Сучасні тенденції в управлінні територіальними громадами. Зарубіжний досвід діяльності органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальних громад. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальних громад. Напрямки вдосконалення роботи територіальних громад у контексті реформування місцевого самоврядування в Україні. Реформування нормативно-правової бази як одна з головних проблем територіальних громад. Проблема децентралізації управління та управління розвитком територіальної громади.

Тема 6. Сталий розвиток територіальних громад. Проблеми ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад.

Принципи сталого розвитку. Особливості впровадження теорії сталого розвитку в міських та сільських громадах. Інформаційний супровід сталого розвитку територіальних громад. Управління розвитком територіальної громади в контексті мережевого підходу. Гарантії захисту прав територіальної громади. Інноваційна складова сталого розвитку територіальної громади. Державне управління ресурсним розвитком територіальної громади: проблеми, напрями, пріоритети. Комунальна власність як майнова основа розбудови територіальної громади.

Особливості управління майном комунальної власності територіальної громади. Державна політика забезпечення розвитку інвестиційної діяльності на рівні територіальної громади. Соціальна ефективність як критерій розвитку територіальної громади.

Тема 7. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Проблеми та перспективи.

Управління розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження. Методологія дослідження управління розвитком територіальної громади. Нормативно-правові засади управління розвитком територіальної громади. Основні концепції управління розвитком територіальної громади. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження.

Тема 8. Шляхи удосконалення управління розвитку територіальних громад.

Інституалізація соціально-економічного розвитку територіальної громади. Удосконалення ресурсного забезпечення розвитку територіальної громади. Інноваційне середовище в управлінні соціально-економічним та гуманітарним розвитком територіальної громади. Оцінка ефективності інноваційних технологій управління розвитком територіальної громади. Проблеми вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади. Основні напрями удосконалення державного управління розвитком територіальної громади. Структура ресурсів стратегічного соціально-економічного та гуманітарного розвитку територіальних громад. Стратегічне планування розвитку територіальної громади. Моніторинг та оцінювання в стратегічному плануванні. Пріоритетні напрями вдосконалення управління розвитком людського потенціалу територіальної громади на етапах реформування місцевого самоврядування.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Форма навчання: денна			
	Усього	у тому числі		
лекції		практичні (семінарські)	самостійна робота	
8-й семестр				
Модуль 1				
Тема 1. Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в умовах децентралізації.	15	2	2	11
Тема 2. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.	15	4	4	7
Тема 3. Еволюція розвитку територіальної громади .	15	4	4	7
Тема 4. Види територіальних громад в Україні. Основні форми діяльності територіальних громад.	13	4	4	5
Модульна контрольна робота	2	2		
Разом за модуль	60	16	14	30
Модуль 2				
Тема 5. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні.	15	4	4	7
Тема 6. Сталий розвиток територіальних громад . Проблеми ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад.	15	4	4	7
Тема 7. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Проблеми та перспективи.	15	4	2	9
Тема 8. Шляхи удосконалення управління розвитку територіальних громад.	13	4	2	7
Модульна контрольна робота	2	2		
Разом за модуль	60	18	12	30
Разом за семестр	120	34	26	60

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1	Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в умовах децентралізації.	2
2	Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.	4
3	Еволюція розвитку територіальної громади.	4
4	Види територіальних громад в Україні. Основні форми діяльності територіальних громад.	4

5	Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні.	4
6	Сталий розвиток територіальних громад. Проблеми ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад.	4
7	Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Проблеми та перспективи.	2
8	Шляхи удосконалення управління розвитку територіальних громад.	2
Разом		26

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна
1	Сутність і система місцевого самоврядування в Україні. Європейська хартія місцевого самоврядування.	11
2	Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування.	7
3	Відмінність територіальної громади від національно-територіального утворення.	7
4	Проблеми децентралізації управління та управління розвитком територіальної громади.	5
5	Державне управління ресурсним розвитком територіальної громади: проблеми, напрями, пріоритети.	7
6	Основні концепції управління розвитком територіальної громади .	7
7	Перспективні напрями формування сучасних територіальних громад.	9
8	Проблеми вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади.	7
Разом		60

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад» входить до складу самостійної роботи та носить характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується перед проведенням модульних контрольних робіт і може бути оцінене максимально у 10 балів. Воно включає виконання творчої роботи (есе, реферат, презентація) за визначеною темою.

Мета творчої роботи: - формування систематизованих знань про процеси децентралізації та проблеми становлення і розвитку територіальних громад в умовах проведення територіально-адміністративної реформи в Україні.

Підготовка та оформлення творчої роботи здійснюється за вимогами, що наведені у відповідному розділі методичних рекомендацій.

Рекомендовані теми творчих робіт

1. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.
2. Законодавство України "Про територіальну громаду" в системі місцевого самоврядування.
3. Управління розвитком територіальної громади в вітчизняних нормативно-правових актах.
4. Види територіальних громад в Україні.
5. Види територіальних громад у зарубіжній літературі.
6. Відмінність територіальних громад від національно-територіальних утворень.
7. Види територіальних громад згідно українського законодавства.
8. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади.
9. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади.
10. Основні теорії територіальної громади.
11. Основні концепції управління розвитком територіальної громади.
12. Територіальна громада в період Київської Русі.
13. Розвиток територіальних громад в період входження українських земель до складу Великого князівства Литовського і Королівства Польського.
14. Управління розвитком територіальної громади в період Козацько-Гетьманської держави.
15. Органи управління в територіальних громадах в період входження українських земель до складу Російської та Австро-Угорської імперій.
16. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади.
17. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади.
18. Відмінності у системі управління соціально-економічним розвитком місцевого самоврядування та органів державної влади.
19. Статус територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування.
20. Форми діяльності територіальних громад.
21. Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування.
22. Місцеві референдуми як форми діяльності територіальних громад.
23. Основні тенденції становлення територіальних громад та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні.
24. Формування в Україні муніципальної економіки.
25. Сталий розвиток територіальної громади.
26. Ресурсне забезпечення розвитку територіальної громади.
27. Шляхи удосконалення державного управління розвитком територіальної громади.
28. Структура ресурсів стратегічного гуманітарного розвитку територіальних громад.
29. Роль територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
30. Європейська Хартія про місцеве самоврядування.
31. Основні принципи проведення місцевих референдумів.
32. Мікропроекти з інноваційного розвитку в територіальних громадах.
33. Перспективні напрями формування сучасних територіальних громад.
34. Стратегічне планування розвитку територіальних громад.
35. Діагностика стану територіальних громад як основа планування їх розвитку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ

Самостійна робота слухача у межах навчальної дисципліни «Розвиток територіальних громад» передбачає написання та презентацію ним творчої роботи до кожного розділу на одну з передбачених переліком тем за власним вибором. Виконання цієї роботи орієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів та обдумування слухачем питань відповідно до обраної тематики. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі практичні рекомендації.

Творча робота повинна бути підготовлена слухачем індивідуально. Вона надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві, а її результати презентуються під час семінарського заняття за відповідною тематикою у формі короткої доповіді (3-4 хв.) та відповідей на поставлені запитання.

Творча робота має висвітлювати:

- основні теоретичні положення за обраною темою;
- практичне значення теоретичних положень, можливі підходи та шляхи їх практичного застосування;
- висновки, що коротко відображають результати проведеного слухачем дослідження;
- перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Творча робота має бути оформлена як документ Microsoft Word формату А4, шрифт Times New Roman, 14 кегель, міжрядковий інтервал - 1,5, поля - 2 см з усіх боків. Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва факультету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання творчої роботи. За титульним аркушем слідує план творчої роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг творчої роботи визначається вмінням слухача стисло і водночас вичерпно розкрити тему: узагальнити теоретичні напрацювання за напрямом, що розглядається, оцінити їх прикладне значення, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи - 10-15 сторінок. Обов'язковою вимогою є чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [N, с. M] (N означає номер джерела у наведеному в кінці їх переліку, а M - номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в творчій роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Перелік використаних джерел (не менше 7 позицій) оформляється згідно з діючими правилами. У творчій роботі мають бути обов'язково викладені авторські висновки та пропозиції.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Батанов О. В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні: монографія. К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2001. 260 с.
2. Біленчук П. Д. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 304 с.
3. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. Посіб. К., 2017. 107 с.
4. Бурик З.М. Державне регулювання сталого розвитку України: теорія та практика [Текст]: монографія / З.М. Бурик. Львів: Вид во Простір М, 2017. 384 с.
5. Гордєєв О.К. Механізми забезпечення сталого розвитку територіальної громади: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; Одес. регіон. ін т держ.упр. Одеса, 2014. 200 с.
6. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні. Історико-правове дослідження: монографія .Л.: Львів ДУВС "Край", 2008. 468 с.
7. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / авт. кол.: [Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А. Ребкало та ін.]; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
8. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / за заг. ред. В. М. Олуйко. Київ: Ваїте, 2017. 432 с.
9. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". *Відомості Верховної Ради*. 1997. ст.170.
10. Кравченко В. В. Муніципальне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2003. 672 с.
11. Куйбіда В. С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні. Л.: Літопис, 2001. 375 с.
12. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2003. 568 с.
13. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. К.: МАУП, 2004. 431 с.
14. Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб.; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. Х.: ФІНН, 2012. 495 с.
15. Методичний посібник для розробників проектів інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад. К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2016. 55 с.
16. Павлов О.І., Павлова І.О. Об'єднані територіальні громади України в системі публічного управління. *Державно-управлінські студії*. 2019. №5. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/10/Pavlov.pdf>
17. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.
18. Приходько Р. В. Управління соціальним розвитком територіальної громади: досвід та шляхи модернізації: монографія. К.: Алерта, 2011. 248 с.
19. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.

20. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.
21. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 3. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 155 с.
22. Серьогін С. М. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородин, Н. Т. Гончарук [та ін.]. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 278 с.
23. Територіальна громада: управління розвитком: монографія / [Куц. Ю. О. та ін.; за заг. ред. Ю. О. Куца]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. Харків: Константа, 2013. 540 с.
24. Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація: конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-for-students_for-web-2020.pdf
25. Ткачук А., Ткачук О., Дятленко С. Децентралізація – самоорганізація самореалізація. Матеріали для вчителів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 224 с.
26. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. К., 2017. 129 с.
27. Управління розвитком людського потенціалу територіальної громади в інноваційно-знаннєвому суспільстві / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундамент. та приклад. дослідж., Харків. регіон. ін-т держ. упр. ; [уклад.: Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, С. В. Газарян]. Київ : НАДУ, 2012. 42 с.
28. Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування: Навч. посібник. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2015. 234 с.
29. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: Концептуальні аспекти. Київ: Вид-во УАДУ, 2001. 302 с.

Додаткова література

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)
2. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень. *Наукові розвідки з державного управління: зб. наук. пр.* 2015. № 1. С. 8-26.
3. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. К., 2014. 37 с.
4. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
5. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.
6. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf

7. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с..
8. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч. посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>
9. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.
10. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. 2015. № 11–12. С. 14– 20.
11. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64–70.
12. Лацимба М. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення. К., 2007. 108 с.
13. Місцеве самоврядування в столиці України. [За ред. О. М. Невелєва]. К., 2000. 280 с.
14. Глинська Оксана Валеріївна. Територіальна громада як суб'єкт муніципально-господарських відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02; Маріуп. держ. ун-т, 2013 16 с.
15. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку. *Фінанси України*. 2015. С. 80-88.
16. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
17. Спасів Н. Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.
18. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решевець / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. 540с.
19. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.
20. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.
21. Ткачук А. Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. URL:<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/84/Strategichne-planuvannya.pdf>
22. Управління розвитком людського потенціалу територіальної громади в інноваційно-знаннєвому суспільстві / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундамент. та приклад. дослідж., Харків. регіон. ін-т держ. упр.; [уклад.: Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, С. В. Газарян]. Київ: НАДУ, 2012 42 с.
23. Успішна територіальна громада: будуюмо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.
24. Чикаренко І. А., Чикаренко О. О., Ушакова А. С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.
25. Шаров Ю. П. Муніципальний менеджмент / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко, О. Ю. Бобровська [та ін.]. Київ: Атіка, 2009. 404 с

Інтернет-ресурси

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
2. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015р., № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
4. Європейська хартія місцевого самоврядування: Хартія, Міжнародний документ № 452/97-ВР від 15.07.97. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
5. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. URL: https://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf.
6. Офіційний сайт ініціативи «Децентралізація влади». URL: <http://decentralization.gov.ua/>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015р., №214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/card2#Card20>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. №196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/196-2015-п>
9. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Київ, 2016. Асоціація міст України. URL: <http://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod1web.pdf>
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (редакція на 01 січня 2017 р. підстава 1774-19). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page2>.